

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1844.

[ΑΡΙΘ. 88.]

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ. Ἀρ. 3.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΖΑΖΩΝΟΣ· ΔΙΧΜΑΔΩΣΙΑ ΤΟΥ
ΓΕΛΙΜΕΡΟΣ· ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε Σελ. 17-19, 33-36.)

ΜΕΤΑ τὴν ἀπώλειαν τῆς βασιλευσύσης, ἐπροσπά-
θησεν ὁ ἀτυχὴς Γελίμερ νὰ ἐπαναγάγῃ τὰ λείψανα
τοῦ στρατεύματος, διασκορπισθέντος μᾶλλον ἢ ἀφα-
νισθέντος ὑπὸ τῆς πρώην μάχης· εἰλκυσε δὲ καὶ
τινα Μαυρουσίων τάγματα εἰς τὴν σημαίαν του ἢ
ἐλπίς τῆς λαφυραγωγίας. Ἐστρατοπέδευεν εἰς τὸ
πεδῖον τῆς Βούλλης, τέσσαρας ἡμέρας ἀπέχον τῆς
Καρχηδόνας· ἐξύβρισε τὴν μητρόπολιν, στερήσας
αὐτὴν καὶ τῆς χρήσεως ὑδραγωγείου· ἐπεκήρυξεν
ικανὴν ποσότητα χρυσοῦ εἰς τὸν φονέα οἰουδῆποτε
Ῥωμαίου· ἐπροσποιεῖτο ὅτι φείδεται τῶν προσώπων
καὶ τῆς περιουσίας τῶν Ἀφρικανῶν ὑπηκόων του,
καὶ διεπραγματεύετο λαθραίως πρὸς τοὺς Ἀρειανούς
αἰρεσιώτας, καὶ τοὺς Οὐίνους συμμάχους τοῦ Βε-
λισαρίου. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἡ κατὰκτησις
τῆς Σαρδοῦς ἐπεβάρυνε μόνον τὴν θλίψιν του· ἀνε-
λογίζετο, ἐν βαθυτάτῃ ὁδύνῃ, ὅτι διὰ τὴν ἀνωφελῆ
ἐκείνην ἐπιχείρησιν εἶχε στερηθῇ πενταχισιλίους
τῶν ἀνδρειοτάτων στρατιωτῶν· καὶ ἀνέγνω, μετὰ
λύπης καὶ αἰσχύνης, τὴν ἐπινίκιον ἐπιστολὴν τοῦ
ἀδελφοῦ του Τζάζωνος, λέγοντος πρὸς τοῖς ἄλλοις
ὅτι ἔτρεφεν ἰσχυρὰν πεποίθησιν περὶ τῆς καταστρο-
φῆς τῶν πολεμίων, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ εἰσβάλω-
σιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν. «Φεῦ! ἀδελφέ μου,» ἀπήντησεν
ὁ Γελίμερ, «ὁ ὕψιστος κατατρέχει τὸ δύστηνον ἔθνος
μας. Σὺ μὲν καθυπέταξας τὴν Σαρδῶν, ἡμεῖς δὲ ἀπω-
λέσαμεν τὴν Λιβύην. Μόλις ἐφάνη ὁ Βελισάριος
μετ' εὐαρίθμων στρατιωτῶν, καὶ ἡ ἀνδρία καὶ ἡ
ἀγαθὴ τύχη ἐγκατέλιπον τοὺς Βανδίλους. Ὁ ἀνεφίος
σου Γιβλαμουῆδος, ὁ ἀδελφός σου Ἀμμάτας, ἐπροδό-
θησαν εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς δειλίας τῶν ὁπαδῶν
των. Τοὺς ἵππους μας, τὰ πλοῖά μας, αὐτὴν τὴν
Καρχηδόνα, καὶ ὅλην τὴν Ἀφρικὴν κατέχουσιν ἤδη
οἱ πολέμιοι. Πλὴν οἱ Βανδίλοι παραβλέπουσιν ἔτι
καὶ νῦν, χάριν αἰσχυρᾶς ἀναπαύσεως, τὰς συζύγους

καὶ τὰ τέκνα των, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐλευθερίαν
των. Οὐδὲν ἄλλο μένει τώρα εἰμὴ τὸ πεδῖον τῆς
Βούλλης, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς ἀνδρίας σου. Ἄφες τὴν
Σαρδῶν· τάχυνον εἰς βοήθειάν μας· ἀποκατάστησον
τὸ κράτος μας, ἢ ἀπόθανε μεθ' ἡμῶν.»

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην λαβὼν ὁ Τζάζων, ἐφα-
νέρωσε μὲν τὴν θλίψιν του εἰς τοὺς προὔχοντας τῶν
Βανδύλων, ἀλλὰ φρονίμως ἔκρυψε τὴν εἰδησιν ἀπὸ
τῶν ἐγγχωρίων νησιωτῶν. Ὁ στρατὸς ἐπέβησαν
εἰς ἑκατὸν εἴκοσι τριῆρεις ἐν τῷ λιμένι τῆς Κα-
λάρεως, ἔρριψαν ἄγκυραν μετὰ τρεῖς ἡμέρας πρὸς
τὰ μεθόρια τῆς Μαυριτανίας, καὶ ἐβάδισαν ἐκεῖθεν
ταχέως εἰς τὸ πεδῖον τῆς Βούλλης. Ἡ συνέντευξις
ἦτο θρηνώδης· οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐνηγκαλίσθησαν
ἀλλήλους· ἔκλειον ἐν σιωπῇ· οὐδεμία ἐρώτησις
περὶ τῆς ἐν Σαρδοῖ νίκης· οὐδεμία ἔρευνα περὶ
τῆς ἐν Λιβύῃ δυσπραγίας· ἔβλεπον πρὸ ὀφθαλμῶν
ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς συμφορᾶς, καὶ ἡ ἀπουσία
τῶν συζύγων καὶ τέκνων των ἐβεβαίωσεν τὴν τελευτὴν
ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν των.

Διηγέρθησαν ἐπὶ τέλους οἱ ἀθυμοῦντες Βανδίλοι,
καὶ συνηνώθησαν διὰ τῶν παρακλήσεων τοῦ βασιλέως
των, τοῦ παραδείγματος τοῦ Τζάζωνος, καὶ τοῦ
ἀμέσου κινδύνου, ὅστις ἠπειλεῖ τὴν μοναρχίαν καὶ
τὴν θρησκείαν των. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ
ἔθνους ἐβάδισεν ἐπὶ μάχην· τόσον δὲ ταχέως ἠθ-
ξانون, ὥστε, πρὶν φθάσωσιν εἰς Τρικάμαρον, περὶ
τὰ εἴκοσι μίλια ἐκ τῆς Καρχηδόνας, ἠδύναντο νὰ
καυχηθῶσιν, ἴσως μετὰ τινος ὑπερβολῆς, ὅτι ὑπερ-
έβαινον, δεκαπλασίως, τὰς μικρὰς δυνάμεις τῶν
Ῥωμαίων. Ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὗται ἐστρατηγοῦντο
ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου· καίτοι δ' αἰφνης ἐπελθόντος
τοῦ ἐχθροῦ, οἱ Ῥωμαῖοι εὐθὺς παρετάχθησαν εἰς
μάχην· ἐμπροσθεν εἶχον ποτάμιον· τὸ ἵππικόν
ἀπετέλει τὴν δεξιὰν πτέρυγαν· εἰς τὸ κέντρον ἦτον
ὁ Βελισάριος μετὰ πεντακοσίων δορυφόρων· καὶ τὸ
πεζικόν ἐξετείνετο πρὸς τ' ἀριστερά· οἱ Μασσαγέται,
σκαπὸν ἔχοντες νὰ περιμείνωσι τὸ ἀποθησόμενον,
καὶ νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν νικητῶν, ἔλαβον χωριστὴν
τοποθεσίαν. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ στρατεύματα ἀπέ-

τειναν καταλλήλους ὀμιλίας οἱ στρατηγοί, δεικνύοντες τὴν ἀνάγκην τῆς νίκης, καὶ τὴν ματαιότητα τῆς ἀτίμου ζωῆς. Ὁ Τζάζων, μετὰ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶχον ἀκολουθήσειν αὐτὸν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Σαρδοῦς, ἐτέθη ἐν τῷ κέντρῳ· καὶ ὁ θρόνος τοῦ Γιζερίχου* ἡδύνατο νὰ σταθῇ, ἐὰν ἡ πληθὺς τῶν Βανδιλίων ἐμιμῆτο τὴν ἀκλόνητον ἐκείνων ἀπόφασιν. Ἀπορρίψαντες τὰ δόρατα καὶ τὰ βέλη των, ἔσυραν τὰ ξίφη, καὶ περιέμενον τὴν ἐφοδον· τὸ ἱππικὸν τῶν Ῥωμαίων διέβη τρεῖς τὸ ποτάμιον, τρεῖς δὲ καὶ ἀπεκρούσθησαν, καὶ ἡ συμπλοκὴ διετηρεῖτο σταθερῶς, ἕως οὗ ἔπεσεν ὁ Τζάζων, καὶ ἀνεδείχθη τὸ στρατηγικὸν σημεῖον τοῦ Βελισαρίου. Ὁ Γερίμερ ὠπισθοδρόμησεν εἰς τὸ στρατόπεδον· οἱ Μασσαγέται ἔλαβον μέρος εἰς τὴν καταδίωξιν, καὶ οἱ νικηταὶ ἐξέδυσαν τὰ σώματα τῶν φονευμένων. Ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον Ῥωμαῖοι, καὶ ὀκτακόσιοι Βανδίλοι εὐρέθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· —τόσον ἀσήμενος ἦτον ἡ σφαγὴ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔθνος ἐξηλείφθη, καὶ μετεφέρθη εἰς ἄλλας χεῖρας τὸ κράτος τῆς Ἀφρικῆς.

Περὶ τὸ δειλινόν, ἤγαγε τοὺς πεζοὺς ὁ Βελισάριος εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ στρατοπέδου· ἡ ἀνὰ ἄνδρος δὲ φυγὴ τοῦ Γερίμερος ἐξήλεγε τὴν ματαιότητα τῶν πρώην διακηρύξεών του, ὅτι εἰς τοὺς ἡττημένους ὁ θάνατος μὲν εἶναι ἀνακούφισις, ἡ ζωὴ δὲ βάρος, καὶ τὸ μόνον φοβητέον ἡ καταισχύνῃ. Ἡ ἀναχώρησις του ἔγεινε κρυφίως· ἀλλ' ἅμα οἱ Βανδίλοι ἀνεκάλυψαν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως των, διεσκορπίσθησαν ὅσον τάχιστα, ζητοῦντες μόνον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προσωπικὴν ἀσφάλειαν ἕκαστος, καὶ ἀμέριμνοι περὶ τῶν φιλητάτων καὶ τιμαλφεστάτων εἰς τὸν ἄνθρωπον. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐμδῆκαν εἰς τὸ στρατόπεδον χωρὶς οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως· τὸ σκότος δὲ καὶ ἡ σύγχυσις τῆς νυκτὸς ἐκάλυψαν τὰ φρικωδέστατα καὶ τὰ αἰσχίστα. Ἀπανθρώπως κατέσφαζον πάντα βάρβαρον τὰς χήρας καὶ θυγατέρας αὐτῶν, ὡς πλουσίας κληρονόμους, ἢ ὥραιας παλλακίδας, ἐνηγκαλίζοντο ἀκολάστως οἱ στρατιῶται· καὶ αὕτῃ δὲ ἡ φιλαργυρία ἐκορέσθη σχεδὸν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, καρπῶν τῆς κατακτήσεως ἢ τῆς οἰκονομίας, ἐπισωρευθέντων εἰς μακρὰν περίοδον εὐδαιμονίας καὶ εἰρήνης. Εἰς τὴν μακρινὴν ταύτην ἔρουναν, οἱ στρατιῶται, καὶ αὐτοῦ τοῦ Βελισαρίου, ἐλησμονήσαν τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν αἰδῶ. «Χρημάτων,» λέγει ὁ Προκόπιος, «ἐς ἄγαν μεγάλων, σωματῶν

δὲ ὥραιων τε καὶ ὑπερφυῶς εὐπρεπῶν κύριοι ἐκ τοῦ αἰφνιδίου γεγεννημένοι, κατέχουσιν τὴν διάνοιαν οὐκέτι ἐδύναντο· ἀλλ' οὕτως ἐμέθυον, καταβεβρεγμένοι τοῖς ὑπάρχουσιν εὐτυχήμασιν, ὥστε περιήρχοντο οὐ κατὰ συμμορίας, ἀλλὰ κατὰ ἓνα ἢ δύο, ὅπη ποτὲ αὐτοῦς ἡ ἐλπίς ἄγοι, ἅπαντα κύκλῳ διερευνώμενοι, ἐν τε νάπαις καὶ δυσχωραῖς, καὶ εἰπου σπήλαιον παρὰ τύχοι, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν.» πεφορτισμένοι ὑπὸ λαφύρων, καὶ λειποτακτοῦντες, περιεπλανῶντο ἄνευ ὁδηγοῦ ἐπὶ τῆς λεωφόρου· καὶ ἂν οἱ φεύγοντες ἐχθροὶ εἶχον τολμήσει νὰ ἐπιστρέψωσιν, ὀλίγιστοι τῶν νικητῶν ἤθελον διασωθῇ.

Βαθέως αἰσθανόμενος ὁ Βελισάριος τὸ αἶσχος καὶ τὸν κίνδυνον, διενυκτέρευσε περίφοβος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης· τὴν αὐγὴν, ὕψωσεν ἐπὶ λόφου τὴν σημαίαν του, ἀνεκάλεσε τοὺς δορυφόρους καὶ ὑπασπιστάς του, καὶ βαθμὴδὸν ἀποκατέστησε τὴν αἰδῶ καὶ τὴν πειθαρχίαν τοῦ στρατοῦ. Ἐφρόντιζε δ' ἐπίσης νὰ καθυποτάξῃ τοὺς ἀνθισταμένους, καὶ νὰ σώσῃ τοὺς ὑποκλινεῖς βαρβάρους· ὅθεν οἱ ἰκέται Βανδίλοι, οἵτινες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μόνον εὐρίσκοντο, ἐπροστατεύοντο διὰ τῆς ἐξουσίας του, ἀφωπλίζοντο, καὶ περιωρίζοντο χωριστὰ, ὥστε μήτε τὴν δημοσίαν εἰρήνην νὰ ἐνοχλῶσι, μήτε νὰ γένωσι θύματα τῆς δημοτικῆς ἐκδικήσεως. Ἀφοῦ δ' ἀπέστειλε μικρὸν ἀπόσπασμα εἰς ἐξιχνίασιν τοῦ Γερίμερος, προσχώρησε πανστρατῖς, ὡς δέκα ἡμερῶν ὁδόν, μέχρι τῆς Ἰππῶνος Ρεγίου, ἥτις δὲν περιεῖχε πλέον τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου. Ἡ ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἡ ἀπρόσιτος τοποθεσία ὅπου ὁ Γερίμερ εἶχε καταφύγειν, ἔκαμαν τὸν Βελισάριον νὰ παραιτήσῃ τὴν ματαίαν καταδίωξιν, καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Καρχηδόνα. Ἐντεῦθεν ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν κυριώτερον ὑπασπιστὴν του, νὰ ἀναγγεῖλῃ τῷ αὐτοκράτορι ὅτι ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν καθυπέταξε τὴν Ἀφρικὴν. Καὶ τῷ ὄντι κατάρθωσε τοῦτο ἐντελῶς ὁ Βελισάριος· διότι οἱ ἐπιζήσαντες Βανδίλοι παρεχώρησαν, ἄνευ ἀντιστάσεως, τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν των· τὰ περίεξ τῆς Καρχηδόνας ὑπετάχθησαν, καὶ αἱ ἀπώτεροι ἐπαρχίαι ὑπέκλιναν, τὴν φήμην τῆς νίκης αὐτοῦ ἀκούσασαι. Ἡ Τρίπολις ἐστερεώθη εἰς τὴν ἐκούσιον πίστιν καὶ ὑπακοήν τῆς· ἡ Σαρδὼ καὶ ἡ Κύρνος παρεδόθησαν εἰς ὑπασπιστὴν, ὅστις ἔφερεν, ἀντὶ ξίφους, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρείου Τζάζωνος· καὶ αἱ νῆσοι Μαϊορικά, Μινορικά, καὶ Ἐβουσα, (ὡς γράφει αὐτὰς ὁ Προκόπιος), συγκατένευσαν νὰ μένωσι ταπεινὸν παράρτημα τοῦ Ἀφρικανοῦ βασιλείου. Ἡ Καισάρεια, πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ἥτις φαίνεται ὅτι ἔκειτο περὶ τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ Ἀλγερίου, ἀπέειχε τριάκοντα ἡμερῶν ὁδὸν πρὸς δυσμὰς τῆς Καρχηδόνας· εἰς ταύτην ἐπεμψεν ἱππικὸν λόχον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν Ἰωάννου τινός

* Ὁ Γιζερίχος ἐθεμελίωσε τὸ ἐν Ἀφρικῇ Βανδιλικὸν βασίλειον, 448 ἀπὸ Χ. Ὁ Ἀδέρικος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου, 523· ὁ δὲ Γερίμερ ἤρπασε τὸ στέμμα, 530, —τρία ἔτη πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βελισαρίου.

ὕπασπιστοῦ, ἀλλὰ πιθανόν ὅτι διὰ θαλάσσης. Καί μέχρι δὲ τῶν Σπηλῶν αὐτῶν τοῦ Ἡρακλέους ἐξέτεινε τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁ μέγας στρατηγὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ἀλλ' ἡ κατάκτησις τῆς Ἀφρικῆς ἦτον ἀδύνατον νὰ θεωρῆται ὡς τετελεσμένη, πρὶν παραδοθῇ, ζῶν ἢ νεκρὸς, εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ὁ πρῶτον κυρίαρχος αὐτῆς Γελίμερ. Τοῦτον εἵπομεν ἤδη ὅτι κατεδίωξε μέχρι τοῦ ἐνδοτέρου τῆς Ἀφρικῆς ὁ Βελισάριος, ἀλλὰ καταφυγόντα εἰς τὸ ἀπρόσιτον ὄρος Παππούαν, κείμενον ἐν τοῖς Νουμιδίας ἐσχατοῖς, ὥκημένον δὲ ὑπὸ Μαυρουσίων βαρβάρων, παρήτησεν αὐτόν, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Καρχηδόνα. Ἀφῆκεν ὁμῶς τὸν Φάραν, ἄρχοντα τῶν Ερσούλων, καὶ ἄνδρα σώφρονα καὶ δραστήριον, μὲ διαταγὴν νὰ φυλάττῃ ἀκριβῶς μήπως ἢ ἀπέλθῃ τοῦ ὄρους ὁ Γελίμερ, ἢ λάβῃ τινὰ τῶν πρὸς ζῶν ἀναγκαιῶν. Ἀλλ' ὁ Φάρας, φοβούμενος μὴ χρονίσῃ ἡ πολιορκία, καὶ ποθῶν ἴσως νὰ ἐπιστρέψῃ ὅσον τάχιστα εἰς τὴν τερπνοτέραν ζῶν τῆς Καρχηδόνας, ἔκαμε τολμηρὰν ἀπόπειραν νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ ἀπώλεσεν εἰς αὐτὴν ἑκατὸν δέκα στρατιώτας· ἔπειτα ὁμῶς ἐξ ἀνάγκης προσεκατέρει, περιμένων τὸ τῆς στενοχωρίας καὶ τοῦ λιμοῦ βραδὺ ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ βασιλέως. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐκακοπάθησε παραπολὺ μεταξύ τῶν Μαυρουσίων ὁ Γελίμερ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Βανδίλοι, ὡς ἐκ τῆς μεγίστης διαφορᾶς μεταξύ τῆς διαίτης τῶν δύο τούτων ἐθνῶν. Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ περιγράφει ταύτην ὁ Προκόπιος·—

Ἐθνῶν ἀπάντων, ὧν ἴσμεν ἡμεῖς, ἀβρότατον μὲν τὸ τῶν Βανδύλων, ταιλαιωρότατον δὲ τὸ Μαυρουσίων τετύχηκεν εἶναι· οἱ μὲν γὰρ, ἐξ ὅτου Λιβύην ἔσχον, βαλανεῖοις τε οἱ ζύμπαντες ἐπεχρῶντο ἐς ἡμέραν ἐκάστην, καὶ τραπέζῃ ἅπασιν εὐθηνούσῃ, ὅσα δὲ γῆ τε καὶ θάλασσα ἡδιστά τε καὶ ἄριστα φέρει. Ἐχρυσόφορον δὲ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, Μηδικὴν ἐσθῆτα, ἣν νῦν Σηρικὴν καλοῦσιν, ἀμπεχόμενοι· ἔντε θεάτροις καὶ ἵπποδρομίαις, καὶ τῇ ἄλλῃ εὐπαθείᾳ, καὶ πάντων μάλιστα κυνηγεσίαις, τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο· καὶ σφίσιν ὀρχησται, καὶ μῦμοι, ἀκούσματα τε συχνὰ καὶ θεάματα ἦν, ὅσα μουσικά τε καὶ ἄλλως ἀξιούθεα ἐν ἀνθρώποις ξυμβαίνει εἶναι. Καὶ ὥκνητο μὲν αὐτῶν οἱ πολλοὶ ἐν παραδείσῃς, ὑδάτων καὶ δένδρων εὖ ἔχουσι· ξυμπόσια δὲ ἐπὶ πλεῖστα ἐποιοῦν· καὶ ἔργα τὰ ἀφροδίσια πάντα αὐτοῖς ἐν μελέτῃ πολλῇ ἥσκητο. Μαυρούσιοι δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν πνιγηραῖς καλυβαῖς, χειμῶνι τε καὶ θέρος ὥρα, καὶ ἄλλῳ τῷ ζύμπαντι χρόνῳ· οὔτε ἡλίου θερμὴ ἐνθένδε, οὔτε ἄλλῳ ὁφθαλμῶν ἀναγκαίῳ κακῷ, ἐξιστάμενοι. Καθεύδουσι δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, κώδιον οἱ εὐδαίμονες αὐτοῖς, ἂν οὕτω τύγῃ, ὑποστρωννύοντες· ἱμάτια δὲ σφίσιν οὐ ξυμμεταβάλλειν ταῖς ὥραις νόμος, ἀλλὰ τριβώνιον τε ἄδρὸν καὶ χιτῶνα τραχύν ἐς καιρὸν ἅπαντα ἐνδιδύσκονται. Ἐχουσι δὲ οὔτε ἄρτον, οὔτε οἶνον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀγαθόν·

ἀλλὰ τὸν σῖτον, ἢ τὰς ὀλύρας τε καὶ κριθάς, οὔτε ἐς ἄλευρα ἢ ἄλφιτα ἄγοντες, οὐδὲν ἀλλοιότερον ἢ τὰ ἄλλα ζῶα, ἐσθίουσι.

Μετὰ τῶν Μαυρουσίων λοιπόν, οὕτω βαρβάρως καὶ ταιλαιπώρως διαγόντων, ὑποχρεωθεὶς νὰ συνοικήσῃ καὶ νὰ συμμορφωθῇ ὁ Γελίμερ, ὑπέφερε μὲν πρὸς καιρὸν· ὅτε ὁμῶς καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσι, δὲν ἀντεῖχε πλέον· ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν, καὶ τὴν δουλείαν ἐνόμιζε προτιμότερα τοιαύτης ζωῆς.

Τοῦτο μαθὼν ὁ Φάρας, τὸν ἔγραψε τὴν ἐπομένην φιλάνθρωπον καὶ φιλικὴν ἐπιστολήν· — «Καὶ αὐτὸς ἐγὼ εἶμαι ἀγράμματος βάρβαρος, καθὼς σύ· λέγω δὲ μόνον ὅσα ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ εἰλικρίνεια μὲ ὑπαγορεύουσι. Πόθεν ἡ τοιαύτη ἄκαρπος ἐπιμονὴ σου; Διὰ τί νὰ ἐξολοθρεύσῃς σεαυτὸν, τὴν οἰκογένειαν, καὶ τὸ ἔθνος σου; Διὰ τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας καὶ τὸν βδελυγμὸν τῆς δουλείας; Φεῦ! φίλτατε Γελίμερ, δὲν εἶσαι ἤδη ὁ χεῖριστος τῶν δούλων, ὁ δούλος τοῦ χαμερποῦς ἔθνους τῶν Μαυρουσίων; Δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀσυγκρίτως καλῆτερον νὰ δουλεύῃς πτωχεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρὰ νὰ βασιλεύῃς ἀπολύτως ἐν Παππούᾳ τε καὶ Μαυρουσίαις; Σὲ φαίνεται ἄτιμον νὰ γένῃς ὑπήκοος τοῦ Ἰουστινιανοῦ; ὁ Βελισάριος εἶναι ὑπήκοός του· καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ἐξ εὐπατριδῶν καταγόμενοι, σεμνυνόμεθα ὅτι ὑπηρετοῦμεν τοιοῦτον βασιλέα. Ὁ γενναῖος αὐτὸς ἡγεμὼν θέλει σὲ χαρίσει χώραν πολλήν καὶ χρήματα μεγάλα, καὶ θέλει σὲ ἀναδείξῃ βουλευτὴν καὶ πατρίκιον. Τοιαῦτα γνωρίζω ὅτι σκοπεύει περὶ σοῦ· δύνασαι δὲ ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν των ἀδιστακτικῶς νὰ ἐμπιστευθῇς τὸν λόγον τοῦ Βελισαρίου. Ἐν ὅσῳ ἡ Πρόνοια μᾶς καταδικάζει νὰ ὑποφέρωμεν, ἡ ὑπομονὴ λογίζεται ἀρετὴ, καὶ δικαίως· ἀλλ' ἐὰν ἀποβάλλωμεν ἀπαλλαγὴν προτεινομένην, τότε ἡ ὑπομονὴ καταντᾷ τυφλὴ καὶ ἡλίθιος ἀπελπισία.» — «Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν συμβουλὴν σου,» ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς τῶν Βανδύλων· «ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω νὰ γένω δούλος ἀδίκου ἐχθροῦ, — εὐχομαι μάλιστα νὰ μὲ ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ λάβω ἐκδίκησιν. Αὐτὸν ἐγὼ οὐδέποτε εἶχον βλάψειν οὔτε διὰ λόγου, οὔτε δι' ἔργου· καὶ ὁμῶς ἔπεμψε κατ' ἐμοῦ, ἀγνοῶ πόθεν, τὸν Βελισάριον, ὅστις μ' ἐκρήμνισεν ἀπὸ τοῦ θρόνου εἰς τὸ βράθρον τοῦτο τῆς ταιλαιπωρίας. Ὁ Ἰουστινιανὸς εἶναι ἄνθρωπος, εἶναι βασιλεὺς· δὲν φοβεῖται μὴ καὶ αὐτὸς πάθῃ ὁμοίον τι δυστύχημα; Ἄλλο τι δὲν ἔχω νὰ γράψω· ἡ λύπη μοῦ συγχέει τὴν διανοίαν· «ἀλλὰ χαίρε μοι, ὦ φίλε Φάρα, καί μοι κιθάραν τε, καὶ ἄρτον ἕνα, καὶ σπόγγον δεομένῳ πέμπε.»

Παρὰ τοῦ κομίσαντος τὴν ἐπιστολήν ἔμαθεν ὁ Φάρας τὸ αἷτιον τῆς ἀλλοκοτοῦ ταύτης αἰτήσεως· — ἄρτον δὲν εἶχεν οὔτε ἰδεῖν οὔτε γευθῆν ἀποῦ ἀνέβη

εἰς τὴν Παππούαν· τὸν σπόγγον ἐχρειάζετο διὰ τοὺς ἐκ τῆς ἀλουσίας πάσχοντας ὀφθαλμούς του· τὴν δὲ λύραν πρὸς παραμυθίαν τῆς λύπης του. Ταῦτα ὁ Φάρας ἀκούσας, ἐκινήθη εἰς οἶκτον, καὶ ἐθρήνησε τὴν ἀνθρωπίνην ταλαιπωρίαν· ἔπεμψε δὲ τὰ αἰτηθέντα, ἀλλ' ἐφύλασσε μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ τοῦ πολιορκουμένου. Τέλος, τὸ πείσμα τοῦ Γελίμερος ὑπέκλινεν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὴν ἀνάγκην· ἀφοῦ ἐβεβαιώθη δι' ὅρκου περὶ τῆς σωτηρίας ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ περὶ ἐντίμου περιποιήσεως, κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ παρεδόθη. Τὴν πρώτην συνέντευξιν μετὰ τοῦ Βελισαρίου ἔλαβεν εἰς ἓν τῶν προαστείων τῆς Καρχηδόνας, καὶ ὅτε ὁ πρῶν μὲν βασιλεὺς, νῦν δ' αἰχμάλωτος, προσήλθεν εἰς τὸν δορικτήτορα, ἤρχισε τρανὸν γέλωτα. Τὸ ἄκαιρον τούτου τὴν πληθύν μὲν τῶν παρόντων ἔκαμε νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι παρεφρόνησεν ὁ Γελίμερ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς λύπης· τοὺς δὲ συνεωτέρους ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὰ ἄκρα τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δυστυχίας, ἔκρινεν « ἄλλου οὐδενὸς ἄξια τὰ ἀνθρώπεια ἢ γέλωτος πολλοῦ. »

Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ὁ Βανδιλικὸς πόλεμος· ἀλλ' ὁ φθόνος, ὡς πολλάκις συμβαίνει εἰς τοὺς ἐν μεγάλῃ εὐδαιμονίᾳ, δὲν ἀφῆκεν ἥσυχον τὸν Βελισάριον· τινὲς τῶν ἀρχόντων διέβαλλον αὐτὸν εἰς τὸν βασιλεῖα, ὅτι συνώμοσε νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Ἰουστινιανὸς ταῦτα μὲν δὲν ἐξέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον, εἴτε τὴν κατηγορίαν περιφρονήσας, εἴτε κρίνας τὴν σιωπὴν συμφερωτέραν· ἀφῆκεν ὅμως ἐλεύθερον τὸν ἀρχιστράτηγον νὰ πράξῃ κατ' ἀρέσκειαν, — ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ νὰ μείνῃ ἐν Καρχηδόνι. Ἀλλ' ὁ Βελισάριος, γνωρίζων καὶ τὴν γενομένην διαβολὴν, καὶ τὴν ὑποπτον διάθεσιν τοῦ κυριάρχου, πεποιθὼς δὲ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀθωότητα, φρονίμως ἀπεφάσισεν ὅσον τάχιστα νὰ ἐπιστρέψῃ. Οἱ δορυφόροι, οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ ἐπεδιδάσθησαν μετὰ σπουδῆς· καὶ τόσον εὐτυχῆς ἦτον ὁ πλοῦς, ὥστε εὐωδῶθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, πρὶν ἀκόμῃ μάθωσιν ἐκεῖ βεβαίως τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Καρχηδόνας. Τοιαύτῃ ἀνύποπτος εὐπεΐθεια διεσκέδασε τοὺς φόβους τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὁ φθόνος ἔμενεν ἄφωνος, καίτοι ἐπὶ μᾶλλον ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τῆς δημοσίου εὐγνωμοσύνης· καὶ ὁ τρίτος οὗτος Ἀφρικανὸς δορικτῆτωρ ἀπῆλause τὰς τιμὰς τοῦ θριαμβεύ, τελετῆς πρωτοφανοῦς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Βελισαρίου, διῆλθεν ἡ πομπὴ τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς μέχρι τοῦ ἵπποδρόμου· πολυάριθμα δὲ καὶ πολυτελῆ λάφυρα παρηκολούθουν, — θρόνοι χρυσοῖ, καὶ τὰ ὀχήματα τῆς βασιλείσεως τῶν Βανδιλίων, κοσμήματα

πάμπολλα ἐκ λίθων ἐντίμων, ποτήρια χρυσοῦ, καὶ ἄλλα σκεύη τῆς βασιλικῆς τραπέζης· ἄργυρος ἔλκων μυριάδας ταλάντων πολλὰς, καὶ πάντων τῶν βασιλικῶν κειμηλίων πάμπολύ τι χρῆμα· μεταξύ δὲ τούτων καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ, ἅτινα μετακομίσας εἰς Ῥώμην ὁ Τίτος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων, ἤρπασεν ἐπομένως ὁ Γιζέριχος ὅτε κατέστρεψε τὴν Ῥώμην, καὶ μετέφερεν εἰς τὴν Καρχηδόνα. Μακρὰ σείρα τῶν εὐγενεστάτων Βανδιλίων, « ὅσοι εὐμήκεις τε ἄγαν, καὶ καλοὶ τὰ σώματα ἦσαν, » συνώδευον τὴν πομπήν. Ὁ Γελίμερ αὐτὸς ἐβραδυπόρει, « ἐσθῆτά τινα πορφυράν ἐπὶ τῶν ὤμων ἀμπεχόμενος, » καὶ διατηρῶν τὴν βασιλικὴν μεγαλειότητα. Οὔτε δάκρυον ἐξέρρυσεν τῶν ὀφθαλμῶν του, οὔτε στεναγμὸς ἤκούσθη· παρεμυθεῖτο δὲ συνεχῶς ἐπιλέγων τὸ τοῦ Σολομῶντος, « Ματαιιότης ματαιιοτήτων, τὰ πάντα ματαιιότης! »

Ὁ μετριόφρων δορικτῆτωρ, ἀντὶ νὰ ἀναβῇ ἐπὶ θριαμβικοῦ ὀχήματος, ὑπὸ τεσσάρων ἵππων ἢ ἐλεφάντων συρομένου, ἐβάδιζε πεζῇ· ἡ φρόνησίς του ἀπέβαλεν ἴσως τιμὴν κινδυνώδη εἰς ὑπήκοον διὰ τὸ ἐπιφανές της, καὶ ἡ μεγαλοφυγία του δικαίως περιεφρόνει τὸ μολυνθὲν τοσάκις ὑπὸ τῶν χαμερπεστάτων τυράννων. Ἡ ἔνδοξος πομπὴ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πύλιν τοῦ ἵπποδρόμου· ἐχαιρετῆθη δὲ ὑπὸ τῆς γερουσίας καὶ τοῦ λαοῦ ἀνευφημούντων, καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ θρόνου ὅπου ἐκάθητο ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, ἵνα λάβωσι τὴν ὑπόκλισιν τοῦ αἰχμαλώτου μονάρχου καὶ τοῦ νικηφόρου ἥρωος. Τὸν ἄθλιον Γελίμερα « ἀφικόμενον κατὰ τὸ βασιλέως βῆμα, » λέγει ὁ Προκόπιος, « τὴν πορφυρίδα περιελόντες, πρηνῆ πεσόντα προσκυνῆσαι Ἰουστινιανὸν βασιλεῖα ἠνάγκασαν. » Ἀλλὰ τὸν ἐχάρισεν ὁ αὐτοκράτωρ χωρὶς οὐκ εὐκαταφρόνητα ἐν Γαλατίᾳ, καὶ τὸν συνεχώρησε νὰ κατοικῇ αὐτόθι μετὰ τῶν συγγενῶν του· πατρίκιος ὅμως δὲν διωρίσθη, καθὼς ἐπιμένων εἰς τὰς δοξασίας τοῦ Ἀρείου.

Μετ' ὀλίγον ἀνεδείχθη ὑπάτος ὁ Βελισάριος, καὶ ἐθριαμβεύσεν ἐκ δευτέρου· τὸν δίφρον αὐτοῦ ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων οἱ αἰχμάλωτοι Βανδίλοι· καὶ τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου, ἄργυροῦ ποτήρια, χρυσαὶ ζῶναι, καὶ ἄλλα πολυτελῆ σκεύη, διεσκορπίζοντο ἀθρόως μετὰ τοῦ λαοῦ.

ΜΕΓΑΛΗ χρεὶς ἀπαιτεῖται καὶ εἰς τὸ βλέπειν, καὶ πολλὰ ὀλίγοι βλέπουσι τὰ πράγματα ὁρθῶς. Οἱ μὲν βλέπουσι παραπολὺ, οἱ δὲ ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος. Τινὲς βλέπουσι μόνον διὰ νὰ εὐρίσκωσιν ἐλαττώματα, ἄλλοι διὰ νὰ θαυμάζωσι· τινὲς γνωρίζουσιν, ἢ προσποιοῦνται ὅτι ἤδη γνωρίζουσι πᾶν ὅτι τοὺς δεικνύεται· ἄλλοι δὲ εἶναι ἀμαθέστατοι, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἐκτιμῇσωσι τὰς δεικνυομένας ἐφευρέσεις ἢ βελτιώσεις. Τινὲς ἐξετάζουσι παραπολὺ, ἄλλοι ἀδιαφοροῦσιν· ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι νὰ περιγράψῃ τις τοὺς πολυειδεῖς τρόπους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι βλέπουσι.